

KRIVIČNOPRAVNI ASPEKT RAZBOJNIŠTVA

DOI: 10.70329/2744-2403.2025.5.9.5

Pregledni znanstveni članak

Doc. dr. Zoran Kovačević³

Stručni savjetnik, Aida Šeta Čavčić⁴

Sažetak:

U ovom radu razmatra se problematika krivičnog djela razbojništava u Bosni i Hercegovini. Ova problematika je veoma kompleksna pa joj je bilo potrebno posvetiti posebnu pažnju, što i jeste jedan od ciljeva ovoga rada. Mi ovdje nastojimo da odnosnu temu razmatramo višedimenzionalno i da damo neke preporuke u oblasti sprečavanja odnosnih delikata. Iako se čini da se, na prvi pogled, radi o jednoj, prije svega, krivičnopravnoj temi, ova tema je prvenstveno kriminalistička i to operativno – taktička i metodička.

Primat rada je na krivičnopravnom aspektu razbojništva, zakonskom okviru razmatranja odnosnog kriminaliteta, gdje se analiziraju odredbe krivičnih zakona i zakona o krivičnim postupcima, koji su u primjeni na prostoru Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: *razbojništvo, krivično djelo, upotreba sile.*

³ Visoka poslovno tehnička škola Doboj, e-mail: zoran.kovacevic@dkpt.gov.ba

⁴ Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, e-mail: aida.seta@dkpt.gov.ba

Uvod

Prema zakonskoj inkriminaciji, sadržaj krivičnog djela razbojništva sastoji se u oduzimanju tuđe pokretne stvari upotrebom sile protiv nekog lica ili prijetnjom da će se neposredno napasti na život ili tijelo, u namjeri da se njenim prisvajanjem sebi ili drugom pribavi protivpravna imovinska korist. Teži oblik ovog krivičnog djela će postojati ako je nekom licu umišljajno nanесena teška tjelesna povreda ili je djelo učinjeno od strane više lica ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo, ili ako vrijednost oduzetih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, odnosno još teži oblik ako je neko lice umišljajno lišeno života.⁵ Sila ili prijetnja može biti upotrijebljena prema licu, a ne i prema stvarima, pa se i ne mora uvijek raditi o krivičnim djelima razbojništva. Sudska praksa takođe zauzima takvo stanovište, zaključujući da takve slućajeve treba kvalifikovati kao krivično djelo teške krađe izvršeno na drzak način. Neće postojati razbojništvo, već teška krađa u slućaju kada se oduzimanje stvari od oštećenog vrši trganjem iz njegovih ruku, bez ikakvog neposrednog ugrožavanja života ili tijela oštećenog, odnosno upotrebe neke sile protiv njega. Pri izvršenju krivičnog djela razbojništva učinioci upotrebljavaju razna sredstva pogodna za primjenu sile ili prijetnje, što zavisi od objekta napada, profesionalnosti i organizovanosti učinilaca. Najčešća sredstva izvršenja su: vatreno oružje (pištolji, revolveri, razno automatsko oružje), hladno oružje (nož, bodež, sjekira, razna sjećiva), minsko eksplozivne naprave i sprejovi za onesposobljavanje. Pod silom se podrazumijeva i primjena omamljujućih sredstava (upotreba spreja) koji služi za onemogućavanje i onesposobljavanje otpora oštećenog. Kod uličnih razbojništava najčeće se koristi fizićka snaga koju učinilac primjenjuje prema oštećenom. Oružana razbojništva spadaju u grupu najtežih krivićnih djela, ukoliko je došlo do težih posljedica i predstavljaju visok stepen društvene opasnosti. Ućinioci krivićnih djela razbojništva uglavnom vrše prethodne detaljne pripreme na osnovu kojih detaljno planiraju izvođenje kriminalnog napada. Ućinioci prikupljaju relevantne podatke koji se odnose na objekat napada, posebno obraćajući pažnju na način obezbjeđenja vrijednosti ćijim oduzimanjem i prisvajanjem žele da pribave protivpravnu imovinsku korist. Krivićno djelo razbojništva uglavnom vrše muškarci, ali se u posljednje vrijeme i žene pojavljuju kao samostalni učinioci ovih krivićnih djela. Inaće, ova krivićna djela najčešće vrše lica koja nisu u radnom odnosu, mada ima i suprotnih slućajeva. Izvršenjem krivićnog djela razbojništva učinioci žele da pribave imovinsku korist što veće vrijednosti, pa je logićno da napadaju one objekte gdje su smještene takve stvari ili lica koja poseduju stvari takvih vrijednosti. Ostaje isti kriterijum: prisvajanje što veće imovinske vrijednosti. Za

³ Krivićni zakon Republike Srpske, „Sl. glasnik RS“ br. 64/2017, 104/2018 i 31/2025, ćlan 227.

učinioce ovih krivičnih djela interesantni su sljedeći objekti: banke, pošte, mjenjačnice, prodavnice zlatnog nakita i druge vrijedne robe, benzinske stanice, razne agencije, robne kuće, ugostiteljski i turistički objekti, a u novije vrijeme sve više se i stanovi pojavljuju kao objekti napada izvršilaca ovog krivičnog dela. Od fizičkih lica, najčešći objekt napada su: blagajnici, prenosioci novca, poštari, kelneri, taksisti, pijana lica, prodavci robe na pijacama, trgovci na sajmovima i vašarima, homoseksualci.

1. KRIVIČNOPRAVNI ASPEKT RAZBOJNIŠTVA

1.1. Krivični zakon Republike Srpske

- 1) Ko upotrebom sile protiv nekog lica ili prijetnjom da će neposredno napasti na Život ili tijelo oduzme tuđu pokretnu stvar u namjeri da njenim prisvajanjem sebi ili drugom pribavi protivpravnu imovinsku korist, kazniće se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- 2) Ako je pri izvršenju djela iz stava (1) ovog člana nekom licu umišljajno nanesena teška tjelesna povreda ili je djelo izvršeno od strane više lica ili je upotrijebljeno kakvo oružje ili opasno sredstvo ili ako vrijednost oduzetih stvari prelazi iznos od 50.000 KM, učinilac će se kazniti kaznom zatvora od pet do četrnaest godina.
- 3) Ako je pri izvršenju krivičnog djela iz stava (1) ovog člana neko lice umišljajno lišeno Života, učinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili dugotrajnim zatvorom.⁶

1.2. Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine

- 1) Tko upotrebom sile protiv neke osobe ili prijetnje da će izravno napasti na njezin Život ili tijelo oduzme tuđu pokretninu s ciljem da njenim prisvajanjem pribavi sebi ili drugome protupravnu imovinsku korist ili da je protupravno prisvoji, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.
- 2) Ako je kaznenim djelom iz stavke (1) ovog članka neka osoba s namjerom teško tjelesno ozlijeđena, ili je to kazneno djelo počinjeno u sastavu grupe ljudi, ili ako je upotrebljeno oružje ili opasno oruđe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina. Ako je pri počinjenju kaznenog djela iz stavke (1) ovog članka neka osoba s namjerom usmrćena, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.⁷

⁶ Krivični zakon Republike Srpske, „Sl. glasnik RS“ br. 64/2017, 104/2018 i 31/2025, član 227.

⁷ Krivični zakon Federacije BiH, „Sl. novine FBiH“, br. 36/2003, 21/2004, 69/2004, 18/2005; 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/202, član 289.

1.3. Krivični zakon Distrikt Brčko

1) Ko upotrebom sile protiv nekog lica ili prijetnjom da će direktno napasti na njegov život ili tijelo Ako je krivičnim djelom iz stava (1) ovog člana neko lice s namjerom teško tjelesno ozlijeđeno ili je to krivično djelo počinjeno u sastavu grupe ljudi ili ako je upotrebljeno oružje ili opasno oruđe, učinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.⁸

Ako je pri učinjenju krivičnog djela iz stava (1) ovog člana neko lice s namjerom usmrćeno, učinilac će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Iz sadržaja citiranih inkriminacija proizlazi da razbojništvo spada među krivična djela s elementima nasilja. Po pravnoj konstrukciji ono je složeno krivično djelo. Djelo se sastoji od obilježja krivičnog djela krađe (oduzimanje tuđe pokretne stvari) i upotrebe sile ili prijetnje (ozbiljne), dakle prinude, ne- posrednog napada na život ili tijelo neke osobe od koje se stvar želi oduzeti u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi. Riječ je o djelu znatne društvene štetnosti, koje može lako prerasti u krivično djelo nanošenja teške tjelesne povrede ili u lišenje života. Društvenu štetnost razbojništva zakonodavac je izrazio kroz zapriječenu kaznu.

Sila ili prijetnja (prinuda) javljaju se kod razbojništava kao sredstva kojima se omogućava oduzimanje tuđe pokretne stvari i zato moraju prethoditi oduzimanju tuđe pokretne stvari. Cilj prinude je sprečavanje ili savladavanje otpora kojim bi se nastojalo spriječiti oduzimanje tuđe pokretne stvari. Pri tome sila ne mora prouzrokovati neku posljedicu kod oštećenog. Dovoljno je da je upotrijebljena kao sredstvo za ostvarivanje cilja, tj. oduzimanja tuđe pokretne stvari u namjeri da se njenim prisvajanjem pribavi protivpravna imovinska korist. Ukoliko je djelo izvršeno bez navedene namjere, ne radi se o krivičnom djelu razbojništva.

Pod silom kao elementom krivičnog djela razbojništva treba podrazumijevati stvarno nanošenje zla. Riječ je o primjeni snage prema nekoj osobi u namjeri da ta osoba nešto učini ili ne učini. Ta snaga može biti *tjelesna* ili *mehanička*. Silom se smatra i primjena hipnoze ili omamljujućih sredstava.

Prema svom *intenzitetu* sila može biti: *neodoljiva* (apsolutna, vis absoluta) ili *psihička* (kompulzivna, vis compulsiva). Apsolutna ili materijalna sila postoji u onom slučaju, ako osoba prema kojoj se primjenjuje nije uopšte u mogućnosti da

⁸ Krivični zakon Brčko distrikta BiH, „Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 19/2020, 3/2024 i 14/2024, član 283.

donese odluku ili nije u mogućnosti da donesenu odluku realizuje. Sila je psihička ili moralna, ako osoba prema kojoj se primjenjuje može donositi odluke, ali su te odluke iznuđene psihičkom prisilom npr. u situacijama uzimanja talaca i ucjenjivanja njima. Sila za oduzimanje tuđe pokretne stvari ne mora biti znatna. Sila ili prijetnja moraju biti uperene protiv osobe od koje se oduzima pokretna stvar, a ne prema stvari.

Krivično djelo razbojništva postoji i kad Žrtva ne vidi oduzimanje svoje pokretne stvari npr. kad je zaključana u nekoj prostoriji ili su joj povezane oči, kad je onesviještena ili omamljena i sl. U navedenim slučajevima bitno je da je odvajanje Žrtve od mogućnosti da vidi oduzimanje svoje pokretne stvari rezultat upotrebe sile ili prijetnje od strane učinitelja.

kriminalističkoj i sudskoj praksi su sporni slučajevi kad je učinitelj istrkao ili iščupao predmet Žrtvi iz ruke ili s tijela. Sudovi, po pravilu, ovakve slučajeve "otimačine" kvalifikuju kao tešku krađu izvršenu na naročito drzak način. Ukoliko je Žrtva pružila otpor, treba ustanoviti njegov oblik i opseg. Ukoliko se slamanjem otpora ugrožava Život ili tijelo Žrtve, riječ je o razbojništvu. To znači da sila mora biti upravljena prema osobi od koje se Želi oduzeti pokretna stvar, a u cilju da se spriječi ili onemogući njen otpor oduzimanju stvari. Ukoliko sila nije upravljena prema osobi u cilju da se spriječi ili onemogući njen otpor oduzimanju stvari, već je upotrijebljena u svrhu da se prekine fizička veza između stvari i njenog držaoca, riječ je o drskoj krađi. Ona je u takvom slučaju sastavni dio radnje oduzimanja stvari, a ne sredstvo da se ta radnja omogući. Takva sila nema karakter one sile koja je element krivičnog djela razbojništva. Otimanje torbe u sredstvima javnog prijevoza ili na ulici koje Žrtve drže "ovlaš" prebačene preko ruku ili ramena, ili ih uopšte ne drže, pa čak nemaju ni pod vizuelnim nadzorom, ne smatra se oblikom otpora i ne radi se o krivičnom djelu razbojništva. Čak i u slučajevima "natezanja" ili čak "male borbe" u cilju oduzimanja pokretne stvari, bez prinude u smislu napada na Život ili tijelo Žrtve, ne radi se o razbojništvu. Rečeno vrijedi samo pod pretpostavkom da razbojnik nije, osim sile potrebne da se istrgne pokretna stvar, upotrijebio još i neki drugi dodatni akt nasilja prema držaocu stvari u cilju savladavanja njegovog otpora i oduzimanja pokretne stvari, kad će se raditi o razbojništvu. Ukoliko se sila primjenjuje prema Žrtvi, tada ona, kako je istaknuto, predmet ne mora držati, niti se on mora nalaziti na njoj, bitno je da se on nalazi pod kontrolom Žrtve, da je u njenom vlasništvu. Pod kontrolom u navedenom smislu treba podrazumijevati pravo ili privilegij upotrebe predmeta na slobodan način od strane Žrtve. Što više, u času oduzimanja predmet ne mora biti pod faktičnim vizualnim nadzorom Žrtve, ako je ona onesposobljena na jedan od naprijed navedenih načina. (Filipov, A.G., Cemničev, A.J., 2007).

Pod *prijetnjom* treba podrazumijevati stavljanje u izgled nekog zla radi utjecaja na volju onoga kome se prijeti. Od naprijed navedene psihološke sile prijetnja se razlikuje po tome što se kod prve zlo primjenjuje, a kod druge samo stavlja

u izgled. Prijetnja je sredstvo za izvršenje razbojništva. Koji puta se može raditi o kvalifikovanoj prijetnji, tj. prijetnji određenim zlom.

Prijetnja neposrednim napadom na Život ili tijelo osobe je usmjerena na sprečavanje ne samo slobode akcije, nego i slobode odlučivanja i kretanja.

Prilikom primjene prijetnje za postojanje razbojništva nije bitan pravni temelj po kome napadnuta osoba drži neki predmet, ali je potrebno da je Žrtva prisutna na mjestu izvršenja djela. Zlo koje se stavlja u izgled prijetnjom, dakle određena opasnost, mora biti neposredna i istovremena. Prijetnja mora biti takva da je onaj prema kome je upućena shvaća ozbiljno i da učinitelj to hoće. Pri tome nije odlučujuće da li osoba koja prijeti (učinitelj) tu prijetnju objektivno može ostvariti npr. prijetnja pištoljem plašljivcem, bitno je da Žrtva nije svjesna činjenice o kakvom pištolju se radi. Krivično djelo razbojništva postoji i u slučaju kad učinitelj ne oduzme tuđu pokretnu stvar sam, nego i kad oštećeni neposredno pod uticajem sile ili prijetnje preda pokretnu stvar učinitelju.

Prijetnja da će za neku osobu biti iznesen podatak da je npr. homoseksualne orijentacije, pronevjeritelj i sl. ne udovoljava pojmu prijetnje.

Što se tiče vrijednosti oduzete stvari, smatramo da, bez obzira na njenu vrijednost, postoji krivično djelo razbojništva, ako je prinuda izvršena. Stojimo na stanovištu da visina stvarno postignute protivpravne imovinske koristi primjenom sile ili prijetnje nije odlučna za pravnu kvalifikaciju djela. Mora se raditi o nasilnom oduzimanju tuđe pokretne stvari, čijim je prisvajanjem ispunjena namjera pribavljanja protivpravne imovinske koristi. Vrijedi pravilo da se uvijek radi o krivičnom djelu razbojništva, kad je učinitelj silom ili prijetnjom neposrednog napada na Život ili tijelo, a u namjeri pribavljanja protivpravne imovinske koristi, Žrtvi sam oduzeo pokretnu stvar ili ju je prinudio da mu stvar sama neposredno preda ili da stvar na licu mjesta neposredno napusti. U praksi se slučajevi kad je primijenjena samo prijetnja, bez primjene sile, dakle, kad nema objektivno vidljivih posljedica i kad se ne nađe sredstvo prijetnje, ako je korišteno ili oduzeta pokretna stvar, u načelu, teško dokazuju. U takvim slučajevima vještina istražitelja igra ključnu ulogu. On mora dobro poznavati istražiteljske tehnike (Aleksić, Ž, 1982).

Upotreba sile ili prijetnje mora prethoditi ili se udružiti s oduzimanjem pokretne stvari. Sila primijenjena da se zadrži oduzeta pokretna stvar (tuđa) čini krivično djelo razbojničke krađe. Kod prijetnje upotrebom sile Žrtva ne mora biti uplašena do nivoa panike. Dovoljno je da ona shvaća da postoji mogućnost da bude ozlijeđena.

Upotreba sile ili prijetnje varira s obzirom na objektivne i subjektivne okolnosti svakog

konkretnog slučaja, pa čak i kad je riječ o istom učinitelju. Krivično djelo razbojništva je dovršeno oduzimanjem tuđe pokretne stvari. Ukoliko do oduzimanja nije došlo radiće se o pokušaju razbojništva. Prinuda kao obilježje krivičnog djela razbojništva postojaće i onda kad nije upotrijebljena sila ni izričita

prijetnja neposrednog napada na Život ili tijelo, ako je samo manifestno ponašanje učinitelja ili njegovih saučesnika takvo da se njime izražava prijetnja neposrednog napada na Život ili tijelo. Osoba prema kojoj se primjenjuje sila ili prijetnja može biti i osoba koja je pritekla u pomoć držaocu stvari. U izvršenju krivičnog djela razbojništva često sudjeluje više osoba uz nužnu podjelu rada. U takvim slučajevima neko od saučesnika upotrebljava silu, neko prijetnju, a neko oduzima tuđu pokretnu stvar. Razlika tih uloga u izvršenju djela ne utiče na kvalifikaciju krivičnog djela pojedinih učesnika, jer su svi učinioci krivičnog djela razbojništva u svojstvu suizvršilaca. Upravo činjenica da je razbojništvo izvršeno u sastavu skupine čini kvalifikatorni element tog krivičnog djela. Sredstva izvršenja u svakodnevnoj kriminalističkoj i pravnoj praksi variraju od slučaja do slučaja, od primjene same "gole" sile (fizičke snage) do primjene vatrenog i hladnog oružja, eksplozivnih naprava i sl. Vrsta primijenjenog sredstva izvršenja i način njegove primjene u svakom konkretnom slučaju (tehnički modus operandi), utiču na kvalifikaciju djela i o tome treba stalno voditi računa kod razrade taktike hapšenja učinioca. Pružanje ozbiljnog otpora Žrtve napadaču može rezultirati teškom tjelesnom ozljedom ili lišenjem Života Žrtve. Mogućnost ozljeđivanja je veća što je više napadača, osobito ako je riječ o mlađim i agresivnim osobama ili osobama pod djelovanjem omamljujućih sredstava koja podstiču agresivnost. Pretjeranom upotrebom sile često se želi parolovati Žrtvu ili posmatrača razbojništva.

Uvijek treba što detaljnije i tačnije utvrditi intenzitet i nanin primijenjene prinude kao i okolnosti, kao skup uslova, pod kojima je došlo do primjene prinude. Kad je riječ o strancima, pod pojmom "okolnost" može se podrazumijevati i nepoznavanje lokaliteta.

Pristajanje Žrtve na neposrednu predaju pokretne stvari pod okolnostima razbojništva, je razbojništvo. Za postojanje razbojništva dovoljno je, kako je istaknuto, da se silom ili prijetnjom, sprečava otpor Žrtve koji se tek očekuje i koji se ne mora slamati. To što koji put žrtve ne znaju što je stvarna svrha napada na njih, pa tek kasnije utvrde da im je oduzeta pokretna stvar, je irelevantno za postojanje krivičnog djela razbojništva (Petrović, A, 1981).

Za postojanje krivičnog djela razbojništva nije odlučno da li je oštećenik kome je oduzeta pokretna stvar njen vlasnik ili stvar drži po nekoj pravnoj osnovi ili čak protivpravno. Stvar ne smije biti od učinitelja. Pod tuđom pokretnom stvari treba podrazumijevati stvar koja je tuđa u odnosu na učinitelja djela. U pravnom smislu tuđa stvar je svaka stvar, na koju učinitelj djela nema pravo dispozicije, već se ona nalazi na raspolaganju druge osobe, bez obzira na kakvoj se pravnoj osnovi temelji to raspolaganje.

1.3.1 Teži oblici razbojništva

Vidljivo je da zakonodavac predviđa kao teži oblik razbojništva slučajeve kad je žrtvi nanesena teška tjelesna ozljeda, koja se može pripisati umišljaju učinitelja, bilo direktnom, bilo eventualnom. U slučaju te posljedice, koja je rezultat umišljaja, ne dolazi u obzir kvalifikacija razbojništva u stjecaju s krivičnimnim djelom teške tjelesne ozljede, jer se tu radi o slučaju konzumpcije. Teži oblik djela predlaže i ako je djelo izvršeno u sastavu skupine. Skupinu čine najmanje tri osobe. Riječ je o posebnom obliku zločinačkog udruženja, obično bez većeg stepena organizovanosti i povezanosti, koja može biti povremena i slučajna. Članovi skupine moraju biti organizovani u nekom smislu i to upravo za izvršenje određenih krivičnih djela, u našem slučaju razbojništva. Djela ne moraju biti unaprijed pobliže konkretizovana. Za kvalifikovani oblik ovog djela ne traži se ni prethodni dogovor, niti neki čvrsti sporazum među učiniteljima, već je bitno da oni sudjeluju u izvršenju djela na način koji je po prirodi ovog djela potreban za ostvarivanje cilja razbojništva. Ako je među sudionicima došlo do diobe rada pri izvršenju djela, onda je riječ o saizvršiocima. Kako je istaknuto za ovaj oblik kvalifikovanog razbojništva ne traži se postojanje prethodnog dogovora među sudionicima skupine, jer do skupnog čina razbojništva može doći i ad hoc, trenutačnom situacijskom odlukom najmanje tri osobe, ali je nužno da svi djeluju skupno u vrijeme izvršenja djela. To znači da se ne mora raditi o nekom većem stupnju međusobne organizovanosti, pa zato mora svaki od sudionika skupine pri skupnom izvršenju djela primijeniti prema napadnutoj osobi silu ili prijetnju, ali mora biti evidentno da on djeluje u sastavu skupine zbog postizanja zajedničkog cilja. Upotrebu kakvog oružja ili opasnog oruđa kao kvalifikovani oblik razbojništva, treba tumačiti kao prijetnju neposrednog napada na život ili tijelo napadnute osobe. Oružje ili opasno oruđe može biti vidljivo ili sakriveno, ali ga učinilac mora imati kod sebe, u svojoj vlasti u vrijeme prijetnje. On, ili neka druga s njim povezana osoba, mora prijetnju iz osnovnog djela razbojništva upravo upotrebom oružja ili opasnog oruđa učiniti ozbiljnom, za žrtvu tešom i opasnijom, te baš zbog toga težom i različitom od prijetnje kod običnog razbojništva. Riječ je o popularno zvanoj pljački pri kojoj se prijeti oružjem ili opasnim oruđem, ali još ne dolazi do njihove primjene. To je na Zapadu poznati „Hold Up“ (Modly, D, 1999). Čovjeka i ljudsko društvo pitanje sigurnosti zaokuplja od njihova postanka. Sigurnost shvaćamo kao jedan od egzistencijalnih ljudskih problema, koji do punog izražaja dolazi tek onda kad se čovjek nađe u kritičnim opasnim okolnostima (Vencel, K., Jamnić S., Pušeljčić M, 2021). Bosna i Hercegovina ima složenu organizaciju policijskog sistema sa mješavinom različitih organizacionih rješenja što je čini unikatnim primjerom (Kovačević, Z., Lakić Z, 2023).

Zaključak

Na snovu sprovedenog istraživanja može se zaključiti da je zakonodavac predvidio kao teži oblik razbojništva, za koji je propisao i najtežu kaznu, slučaj kad je pri izvršenju osnovnog djela razbojništva neka osoba s umišljajem lišena Života. Takođe je istaknuto da svako oduzimanje tuđe pokretne stvari s namjerom pribavljanja protivpravne imovinske koristi, ako je izvršeno silom prema nekoj osobi, predstavlja krivično djelo razbojništva. Sila može poprimiti različiti intenzitet i opseg, pa se može manifestovati i u lišenju Života neke osobe, Žrtve djela razbojništva. Ona je sredstvo za savladavanje otpora i kod razbojništva mora biti obuhvaćena umišljajem učinioca. Umišljaj može biti i potpuno konkretan, tj. obuhvatiti silu u njezinom stvarnom intenzitetu. Može se raditi o direktnom ili eventualnom umišljaju. Na osnovu navedenog mora se voditi računa o elementima načina izvršenja krivičnog djela razbojništva. U najširem smislu u te elemente spadaju:

- opšte i posebne okolnosti i uzročnici koji stvaraju uslove za izvršenje djela,
- stepen recidivizma, tragovi i predmeti djela,
- metode i načini prikrivanja djela,
- mjesto izvršenja; - sredstvo izvršenja,
- vrijeme izvršenja; - objekt napada.

Ako posebno posmatramo krivično djelo razbojništva, evidentno je, i iz teorije, ali i iz prakse, da ovo krivično djelo nije na adekvatan način istraženo i objašnjeno, odnosno dosadašnje posmatranje problematike razbojništva nije u skladu sa opasnošću koju ovo krivično djelo stvarno i predstavlja u našem društvu.

Za kvalitetno, efikasno i zakonito postupanje policijskih službenika, osnovna je pretpostavka postojanja koherentnog sistema kriminalističkih procedura, zasnovanih na zakonskim i podzakonskim normama. Traži se „kvalitetan spoj“ dobrog zakona i „dobrog ovlaštenog službenog lica“, jer iluzorno bi bilo tražiti kvalitetno postupanja ovlaštenih službenih lica, ako su kriminalističke procedure neadekvatne, i obrnuto. Tako, zbog svoje prirode, aktivnosti ovlaštenih službenih lica moraju biti znatno ograničene pozitivnim zakonskim i podzakonskim aktima.

LITERATURA

1. Aleksić, T, 1982, Naučno otkrivanje zločina, Beograd.
2. Filipov, A.G, Cemničev, A.J, 2007, Ključni problemi metodike istraživanja krivičnih djela, Zagreb.
3. Modly, D, 1999, Metodika istraživanja razbojništava, Sarajevo, FKN
4. Petrović, A, 1978, Kriminalistička metodika, Beograd.
5. Krivični zakon Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04 i 30/05).
6. Krivični zakon Federacije BiH, „Sl. novine FBiH“, br. 36/2003,21/2004, 69/2004, 18/2005; 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/202.
7. Krivični zakon Republike Srpske, „Sl. glasnik RS“ br. 64/2017, 104/2018 i 31/2025.
8. Krivični zakon Brčko distrikta BiH („Sl. glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 19/2020, 3/2024 i 14/2024).
9. Zaštita i sigurnost, godina 1., broj 1. (2021).
10. Zaštita i sigurnost, godina 3., broj 2.(2023).

THE CRIMINAL LAW ASPECT OF ROBBERY

DOI: 10.70329/2744-2403.2025.5.9.5

Review scientific article

Assoc. Prof. Dr. Zoran Kovačević⁹

Expert Advisor, Aida Šeta Čavčić¹⁰

Abstract:

This paper explores the issue of criminal offence of robbery in Bosnia and Herzegovina. The subject matter is very complex, thus it was necessary to give particular attention to it, which is one of the goals of this paper. We have attempted to view this topic from multiple aspects and to provide some recommendations when it comes to preventing these types of crime. Although, at first glance, it seems like a criminal law topic, this is primarily a topic related to criminology, i.e. operational-tactical and methodical topic.

The focus of the paper is on the criminal law aspect of robbery, on the legal framework for examining this type of crime, analyzing provisions of criminal laws and criminal procedure laws, applicable on the territory of Bosnia and Herzegovina.

Key words: robbery, criminal offence, use of force.

Doboj Business and Technical College, e-mail: zoran.kovacevic@dkpt.gov.ba
Directorate for Coordination of Police Bodies of Bosnia and Herzegovina, e-mail:
aida.seta@dkpt.gov.ba

Introduction

According to legal incrimination, a criminal offence of robbery consists of taking away movable property of another by use of force against a person or by threatening to instantly attack his/her life or limb with the intention of obtaining unlawful material gain for oneself or for someone else, by appropriating it. A more serious form of this criminal offence exists when a serious bodily injury has been intentionally inflicted on a person or if the offence has been committed by several persons or if a weapon or dangerous instrument has been used or if the value of the stolen property exceeds 50.000,00 BAM, or even more serious form if a person has been murdered intentionally.¹¹ Force or threat can be used against a person but not against property thus it does not always have to be a criminal offence of robbery. Case law also takes this position and comes to a conclusion that such cases should be qualified as the criminal offense of aggravated theft committed in a particularly brazen manner. In a case when the seizure of property from the injured party is carried out by snatching it from their hands, without any direct threat to the life or limb of the injured party, or without use of any force against him/her, it will not be qualified as a robbery, but as an aggravated theft. While committing the criminal offence of robbery, perpetrators use various means suitable to use force or threat, depending on the object of an attack, professionalism and organization of perpetrators. The most common means of perpetrating the criminal offence are: firearms (pistols, revolvers, various automatic weapons), close-combat weapons (knife, dagger, axe, various blades), mine explosive devices and incapacitating sprays. Force also includes the use of intoxicants (use of spray) to disable and incapacitate the victim. In street robberies, physical force is most often used by the perpetrator against the victim. If with serious consequences, armed robberies fall into the group of the gravest forms of serious criminal offences characterized by a high degree of social danger. Perpetrators of robberies generally make detailed preparations in advance, based on which they plan the execution of the criminal offence/attack in detail. The perpetrators collect relevant data with regards to the object of the attack, paying particular attention to the method of securing the values they are seizing and appropriating in order to obtain unlawful material gain. The criminal offence of robbery is mostly committed by men, but recently women have also emerged as independent perpetrators of these crimes. Usually, these crimes are most often committed by persons who are not employed, although there are also cases proving the opposite. By committing criminal offence of robbery, perpetrators want to obtain property of the greatest possible value, so it is logical that they

³ Criminal Code of the Republic of Srpska, „Official Gazette of RS“, br. 64/2017, 104/2018 and 31/2025, Article 227.

attack those facilities where such things are located or persons who possess things of such value. The criterion remains the same: appropriating as much material gain as possible. The following facilities are of interest to perpetrators of these criminal offences: banks, post offices, exchange offices, jewelry stores and other stores selling valuable goods, gas stations, various agencies, department stores, catering and tourist facilities, and more recently, apartments have increasingly appeared as targets of attacks by perpetrators of this crime. Among individuals, the most common targets of attacks are: cashiers, money transmitters, postmen, waiters, taxi drivers, drunk people, sellers of goods at markets, traders at fairs and homosexuals.

1. THE CRIMINAL LAW ASPECT OF ROBBERY

1.1. Criminal Code of the Republic of Srpska

(1) Whoever, by use of force against another person or by threatening to immediately attack against his life or body, takes away another person's personal property with the intent to gain material benefit to himself or to another by doing so, shall be punished by imprisonment for a term between one and ten years.

(2) If, during the commission of the criminal offence referred to in Paragraph 1 of this Article, grievous bodily injury has been intentionally inflicted on a person, or if the offense has been committed by a group or if firearms or dangerous implements were used or if the value of stolen property exceeds 50,000 KM, the perpetrator shall be punished by imprisonment for a term between five and fifteen years.

(3) If, during the commission of the criminal offence referred to in Paragraph 1 of this Article, a person has been intentionally killed, the perpetrator shall be punished by imprisonment for not less than ten years or by long term imprisonment.¹²

1.2. Criminal Code of the Federation of Bosnia and Herzegovina

(1) Whoever, being caught in the perpetration omission of criminal offence of theft, and with an aim of retaining possession of the stolen property, uses force against a person or threatens instant attack on his life or limb, shall be punished by imprisonment for a term between one and ten years.

(2) If, by the criminal offence referred to in paragraph 1 of this Article, a serious bodily injury is inflicted on a person with intent, or if the criminal offence is

¹² Criminal Code of Republika Srpska, „Official Gazzete“no. 64/2017, 104/2018 and 31/2025, Article 227.

perpetrated within a group of people, or a weapon or dangerous instrument is used, the perpetrator shall be punished by imprisonment for a term not less than five years.

(3) If, in perpetrating the criminal offence referred to in paragraph 1 of this Article, a life of person is taken with intent, the perpetrator shall be punished by imprisonment for a term not less than ten years or by long-term imprisonment.¹³

1.3. Criminal Code of the Brcko District of Bosnia and Herzegovina

(1) A person who uses force against another person, or threatens to directly attack his life or body in order to seize another's movable piece of property intending thereby to obtain an unlawful property gain for himself or another, shall be sentenced to prison from one to ten years.

(2) If, while committing the offence referred to in Paragraph 1 of this Article, a person inflicted severe bodily injury to another with premeditation, or the offence was committed by several persons, or if certain weapon or a dangerous object was used, the perpetrator shall be sentenced to at least five years in prison.

(3) If a person was killed deliberately in committing the offence referred to in Paragraph 1 of this Article, the perpetrator shall be sentenced to prison of at least ten years or long-term imprisonment.¹⁴ From the content of the cited incrimination, robbery is a criminal offence with elements of violence. According to the legal construction, it is a complex criminal offence. This criminal offence consists of elements of the criminal offence of theft (taking someone else's movable property) and the use of force or threat (serious), i.e. coercion, a direct attack on the life or body of a person from whom the property is to be taken with the intention of obtaining unlawful material gain. The offence poses significant social harm which can easily escalate into a criminal offence of causing grievous bodily injury or deprivation of life. The legislator expressed the social harm of robbery through possible punishment.

Force or threat (coercion) occurs in robberies as means of enabling the taking away another person's movable property and must therefore precede the seizure of another person's movable property. The goal of coercion is to prevent or overcome resistance aiming to prevent seizure taking away someone else's movable property. In this case, the force does not have to cause any consequences for the injured party. It is sufficient that it was used as a means to achieve the goal, i.e. to seize someone else's movable property with the intention of obtaining unlawful gain through its appropriation. If the offence was committed without the stated intention, it is not the case of robbery.

¹³ Criminal Code of Federation of BiH, „Official Gazzete“no. 36/2003,21/2004, 69/2004, 18/2005; 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/202, član 289

¹⁴ Criminal Code of the Brcko District BiH, „Official Gazzete of Brcko Districta BiH“ no. 19/2020, 3/2024 and 14/2024, Article 283.

Force as an element of robbery should mean the actual infliction of harm. It is the application of force against a person with the intention of making that person do or don't do something. That force can be physical or mechanical. The use of hypnosis or soporifics is also considered force.

According to its intensity, force can be: irresistible (absolute, *vis absoluta*) or psychological (compulsive, *vis compulsiva*). Absolute or material force implies that the force applied is so overwhelming that it negates the individual's ability to make a free choice or to implement the decision made. Force is psychological or moral if the person against whom it is applied can make decisions, but those decisions are forced by psychological coercion, for example in situations of hostage-taking and blackmail.

The force required to take away another person's movable property does not have to be significant. The force or threat must be directed against the person from whom the movable property is taken and not towards the property itself.

The crime of robbery also exists in cases when the victim does not see the taking away of his/her movable property, e.g. when the victim is locked in a room or blindfolded, when is unconscious or under the influence of opiates, etc. In the mentioned cases, it is important to stress that the disabling the victim to see his/her movable property being taken away is the result of use of force or threats by the perpetrator.

In criminal and judicial practice, cases where the perpetrator ripped an object from the victim's hand or body are controversial. Typically, courts qualify such cases of "plunder" as aggravated theft committed in a particularly brazen manner. If the victim offered any resistance, its form and extent should be established. If the life or body of the victim is endangered by breaking the resistance, it is a case of robbery. This means that the force must be directed against the person from whom the movable property is to be taken, with the aim of preventing or disabling their resistance to it. If the force is not directed against a person with the aim of preventing or disabling their resistance to take away the property, but is used for the purpose of breaking the physical connection between the property and its holder, it is a case of brazen theft. In such a case, theft is an integral part of the act of taking things, and not a means of enabling that act. In such a case, force is an integral part of the act of taking things, not a means to enable that action. Such force does not have the traits of the force that is an element of the criminal offence of robbery. The theft of a bag on public transportation or on the street, which a victim is holding loosely over the arms or shoulders, or not holding at all, or even not looking at it, is not considered a form of resistance and is not considered to be criminal offence of robbery. Even in cases of "nudge" or even "small struggle" in order to take away movable property, it is not the case of robbery if there is no coercion in the sense of an attack on the life or body of the victim. What has been said is valid only on the assumption that the robber did not, apart from the force necessary to tear off the movable object, also used some other additional act of

violence against the owner of the object in order to overcome his/her resistance and take away the movable object, then it is a case of robbery. If force is applied to a victim, then, as pointed out, the does not have to hold the object, nor does it have to be on the victim; what is important is that it is under the victim's control, that it is in the victim's possession. Being under control, as stated above, is the right or privilege of using the object in a free way by the victim. Moreover, at the time of seizure, the object does not have to be under the actual visual supervision of the victim, if the victim is incapacitated in one of the aforementioned ways. (Filipov, A.G., Cemničev, AJ, 2007, Ključni problemi metodike istraživanja krivičnih djela/ Key problems in criminal investigation methodology, „Izbor“, Zagreb).

Threat should imply probability of some sort of evil in order to influence the will of a person being threatened. The threat differs from the above-mentioned psychological force, the former being the evil is applied, while in the latter it is only likely to happen.

Threat is a means to commit robbery. Sometimes it can be a qualified threat, i.e. a threat of specific evil. The threat of a direct attack on a person's life or body is aimed at preventing not only freedom of action, but also freedom of decision and movement. When applying threat, the legal basis according to which the attacked person is holding an object is not important for the existence of robbery, but it is necessary that the victim is present at the crime scene. Evil that is presented as a threat, i.e. some sort of danger, must be immediate and simultaneous. The threat must be such that the person toward whom it is directed takes it seriously and that the perpetrator has that intention. It is not crucial whether the person making a threat (perpetrator) can really carry out the threat, e.g. threatening with a flare gun; what is important is that the victim is unaware of the fact of what kind of gun it is. The criminal offence of robbery also exists in cases where a perpetrator does not take someone else's movable property himself, but when the injured party, directly under the influence of force or threat, hands over the movable property to the perpetrator. The threat that information about a person will be disclosed, for example, that he/she is a homosexual, an embezzler, etc., does not meet the definition of a threat.

As for the value of the seized item, we believe that regardless of its value, it is a criminal offence of robbery if coercion was committed. We are of the opinion that the amount of illegal property benefit actually obtained through the use of force or threat is not decisive for the legal qualification of the offence. It has to be forcible seizure of someone else's movable property, the appropriation of which fulfills the intention of obtaining an illegal property benefit. When a perpetrator commits a direct attack on life or body by force or threat with the intention of obtaining an illegal property benefit, if the perpetrator takes away a movable thing from the victim or forces the victim to hand it over or to leave it on the spot, it is always considered a criminal offence of robbery.

In practice, cases where only a threat was applied without the use of force, i.e. when there are no visible consequences and when no means of threat is found, if a movable object was used or taken, are, in general, difficult to prove. In such cases, investigator's skill plays a crucial role. The investigator must be well versed in investigative techniques (Aleksić, Ž, 1982, Naučno otkrivanje zločina/Scientific Crime Detection, Beograd).

The use of force or threat must precede or be combined with the seizure of movable property. Force applied to keep seized movable property (belonging to someone else) constitutes a criminal offence of robbery. When threatened with the use of force, a victim does not have to be frightened to the point of panic. It is sufficient for the victim to realize that there is a possibility of being hurt. The use of force or threat varies depending on the objective and subjective circumstances of each specific case, even when it comes to the same perpetrator. The crime of robbery is completed by taking away someone else's movable property. If the seizure does not take place, it is an attempted robbery.

Coercion as a feature of the criminal offence of robbery exists even when force or an explicit threat of direct attack on life or body is not used, if the behavior of the perpetrator or his accomplices is such that it expresses a threat of direct attack on life or body. A person against whom force or threat is applied may also be the person who is trying to help the victim. Multiple people often participate in the commission of the criminal offence of robbery with a necessary division of tasks. In such cases, one of the accomplices uses force, another uses threats, and another takes away someone else's movable property. The difference in these roles in the commission of the crime does not affect the qualification of the criminal offence of individual participants, because all perpetrators of the criminal offence of robbery are co-perpetrators. It is exactly the fact that the robbery was committed as part of a group that constitutes a qualifying element of this criminal offence. The means of commission in everyday criminal and legal practice vary from case to case, from the use of "bare" force (physical force) to the use of firearms and cold weapons, explosive devices, etc. Methods used for commission of criminal offence and the manner of its application in each specific case (technical *modus operandi*) affect the crime qualification and it should always be taken into account when developing tactics for arresting the perpetrator.

The victim's significant resistance to the attacker may result in serious bodily injury or loss of life. The possibility of getting injured is greater the more attackers there are, especially if they are younger and violent or under the influence of intoxicants that simulates violence. Excessive use of force is often intended to paralyze the victim or witnesses of a robbery.

It is always necessary to determine the intensity and manner of the applied coercion as precisely as possible, as well as the circumstances and conditions,

under which the coercion has been applied. When it comes to foreigners, the term "circumstance" can also imply unfamiliarity with the place.

The victim's consent to hand over a movable property under the circumstances of robbery is robbery. As pointed out, for robbery to exist it is sufficient that the victim's resistance, which is yet to be expected and does not have to be broken, is prevented by force or threat. The fact that sometimes the victims do not know the real purpose of the attack against them, and only later find out that their movable property was taken, is irrelevant to the existence of the crime of robbery (Petrović, A, 1981, *Kriminalistička metodika/Criminal Methodology*, Zemun). For the criminal offense of robbery to exist, it is not decisive whether the injured party from whom the movable property was seized is its owner or holds the property on some legal basis or even illegally. The property must not belong to the perpetrator. Another person's movable property should be perceived as the property that belongs to someone else and not the perpetrator. In legal sense, someone else's property is any property that the perpetrator of the offence does not have the right to dispose of, but is at the disposal of another person, regardless of the legal basis on which that disposal is based.

1.3.1. Serious Forms of Robbery

When a victim is inflicted with serious bodily injury, which can be attributed to the perpetrator's intent, either direct or potential, it is evident that the legislator foresees these cases as a more serious form of robbery. In the case of this consequence, which is the result of intent, the qualification of robbery in conjunction with the criminal offence of serious bodily injury is out of the question, because this is a case of consummation. A more serious form of the crime is also proposed if the crime has been committed as part of a group. The group consists of at least three people. It is a special form of criminal association, usually without a greater degree of organization and connection, which can be occasional and accidental. The members of the group must be organized in some sense, precisely for the commission of certain criminal offences, in our case robbery. The offences do not have to be specified in detail in advance. For the qualified form of this crime, neither prior agreement nor a firm agreement between the perpetrators is required, however it is important that they participate in the commission of the crime in a manner that is by the nature of the crime necessary to achieve the goal of robbery. If there was a division of tasks among the participants during the commission of the crime, then we are talking about co-perpetrators. As previously indicated, this form of qualified robbery does not require prior agreement among the group members, because a collective offence

of robbery can also occur ad hoc, by a momentary situational decision of at least three people, but it is necessary that everyone acts together at the time of the crime. This means that it does not have to be a greater degree of mutual organization, and therefore each of the group participants must use force or threats against the attacked person when committing the offence together, but it must be evident that they are acting as part of the group to achieve a common goal. The use of a weapon or dangerous instrument, as a qualified form of robbery, should be interpreted as a threat of direct attack on the life or body of the attacked person. A weapon or dangerous instrument can be visible or hidden, but the perpetrator must have it in his/her possession at the time of the threat. Specifically, by using a weapon or tool dangerous for the victim, he/she or some other person connected with him must make the threat from the basic offence of robbery more serious, difficult and dangerous, and precisely due to this, different from the threat related to ordinary robbery. This is popularly called robbery, in which a person is threatened with a weapon or dangerous tool but it is not yet used. This is the "Hold Up" as known in the West. (Modly, D, 1999, Metodika istraživanja razbojništava/Robbery Research Methodology, FKN, Sarajevo).

The issue of security has preoccupied humans and human society since their inception. We understand security as one of the existential human problems, which comes to full expression only when a person finds himself in critical dangerous circumstances (Vencel, K., Jamnić S., Pušeljić M, 2021). Bosnia and Herzegovina has a complex organization of the police system with a mixture of different organizational solutions, which makes it a unique example (Kovačević, Z., Lakić Z, 2023).

Conclusion

On the basis of the conducted research, it can be deduced that the legislator foreseen a case when a person is intentionally deprived of life during the commission of the basic offence of robbery as a more serious form of robbery for which he/she also prescribed the most severe punishment. It was also emphasized that any seizure of another's movable property with the intention of obtaining unlawful material gain, if carried out by force against a person, constitutes the criminal offense of robbery. Force can take on different intensity and scope, and can also manifest itself in the deprivation of a person's life, a victim of a robbery. It is a means of overcoming resistance and when it comes to robbery, must be included in the perpetrator's intent. It could be a direct or possible premeditation. Based on the above, the manner in which a criminal offense of robbery was committed must be taken into account. Based on the above, all elements of a committed criminal offense of robbery must be taken into account. In the broadest sense, these elements include:

- general and special circumstances and causes creating conditions for the commission of a crime,
- degree of recidivism, traces and objects of a crime,
- methods and ways of concealing a crime,
- place of commission; - means of commission,
- time of commission; - object of an attack.

If we look specifically at the criminal offence of robbery, it is evident, both from theory and practice, that this crime has not been adequately researched and explained, i.e. the current observation of the issue of robbery is not in line with the danger this crime actually poses to our society. For high-quality, efficient and lawful actions of police officers, the existence of a coherent system of criminal procedures, based on legal and by-law norms, is essential. It is necessary to have a “quality combination” of an adequate law and "adequate authorized official", for it would be delusional to demand quality actions by authorized officials if criminal procedures are inadequate, and vice versa. Thus, due to their nature, activities of authorized officials must be significantly limited by positive legal and regulatory acts.

LITERATURE

11. Aleksić, T, 1982, Naučno otkrivanje zločina/ Scientific Crime Detection, Beograd.
12. Filipov, A.G, Cemnićev, A.J, 1982, Ključni problemi metodike istraživanja krivičnih djela/ Key problems in criminal investigation methodology, Zagreb.
13. Modly, D, 1999, Metodika istraživanja razbojništava/ Robbery Research Methodology, Sarajevo, FKN
14. Petrović, A, 1978, Kriminalistička metodika/ Criminal Methodology, Beograd.
15. Criminal Code of Bosnia and Herzegovina (Official Gazette of BiH“ no. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04 i 30/05);
16. Criminal Code of Federation of Bosnia and Herzegovina, „Official Gazette FBiH“, no. 36/2003,21/2004, 69/2004, 18/2005; 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016, 75/2017 i 31/202.
17. Criminal Code of the Republic of Srpska, „Official Gazzete of RS“ no. 64/2017, 104/2018 i 31/2025.
18. Criminal Code of Brsko District of BiH (Official Gazzete of Brcko District of BiH“ no. 19/2020, 3/2024 i 14/2024).
9. Protection and Security, Year 1, Issue 1 (2021).
10. Protection and Security, Year 3, Issue 2 (2023).